

НАСИЉЕ У ПОРОДИЦИ

Академик проф. др Мирослав Баљак, Европски универзитет БД¹⁷²

Абстракт: *Насиље у породици представља посебан облик насиља којим се крше права на живот, слободу, физички, психички и сексуални интегритет, безбедност и људско достојанство члана породице. Оно се може догодити свима, без обзира на образовање, године старости, пол или било коју другу карактеристику. Насиље у породици није само широко распрострањени друштвени проблем који штети појединцима, породицама и друштву у целини, него је и кривично дело. Као такво, оно захтева не само одлучну друштвену осуду и активности у смислу превенције, него и непопустљиво друштвено неодобравање и подједнако снажан одговор правосудног система. У складу са Конвенцијом о сузбијању и борби против насиља над женама и насиља у породици коју је Савет Европе недавно усвојио, насиље у породици односи се на „сваки чин физичког, сексуалног, психичког или економског насиља, који се деси у породици или породичној заједници, или између бивших или садашњих супружника или партнера, без обзира да ли починилац дели или је делио исто пребивалиште као и жртва“.*

Кључне речи: *насиље, породица, насиље над женама, одговор законодавства на насиље, заштита од насиља у породици.*

Увод

Живимо у времену у којем феномен насиља постаје симбол друштва, добија својеврсни ритуални значај, и нажалост на неки начин постаје саставни део живота и филозофије, пре свега, младих људи. Свакодневно смо шокирани примерима насиља са изузетно озбиљним и неретко трагичним последицама, без обзира да ли се ради о насиљу изазваном криминалним побудама, вршњачком насиљу или породичном насиљу.¹⁷³ Сваки људски однос у коме је нарушена равнотежа моћи је потенцијално однос у коме се може испољити насиље и то од стране моћнијег појединца или групе према ономе ко не поседује моћ. Насиље се јавља на различитим нивоима, почев од глобалног друштвеног, преко институционалног до свакодневног живота у оквиру примарних група. На овом последњем нивоу свакодневне интеракције, насиље се може јавити у свим подручјима људског деловања: у партнерским односима, односима родитељ - дете, наставник - ученик, лекар - болесник, послодавац - радник. Да ли ће се у неком односу испољити насиље зависи од много фактора, али је важно схватити да онај ко има моћ, има и избор да ли ће употребити насиље - одговорност за насиље је увек на страни моћнијег. Насиље у породици представља сложени криминолошки, социолошки и кривичноправни изазов савременог друштва. Историјске, друштвене, односно културолошке претпоставке утицале су на то да насиље током векова постане редован део репертоара унутарпородичних интеракција. Виолентни атрибути васпитања деце, родна неправда и примена силе у партнерским односима, као и недовољно обухватна правна заштита утицали су на то да дати феномен перзистира као друштвена константа.¹⁷⁴

¹⁷² baljak.miroslav@gmail.com

¹⁷³ Баљак, М, Еркић, Д: *Насиље у спорту*, XII Међународни научни скуп, Зборник радова, Том 2, Европски универзитет БД, Брчко, 2024, стр. 207.

¹⁷⁴ Абидовић, А, Мусић, М, Бабић, Н: *Механизми и динамика породичног насиља*, Санамед, 8(2), 2013, стр. 147.

Насиље у породици се сваким даном јавља као све присутнији проблем, са којим се сусреће све већи број савремених породица. Сама чињеница да насиље у породици постоји „од када је света и века“, кроз читаву људску историју, представља опомену да га треба посматрати озбиљније него икад. Овај проблем је деценијама уназад представљао табу, проблем невидљив за околину јер је породица била заштићена велом приватности, а све што се дешавало унутар породице морало је бити строго чувано од родбине, комшија или ширих видова очију јавности. Скидањем тог вела тајни са различитих облика насиља у породици, отворено је ново „жариште“, чиме су постављена нова питања, захтеви и задаци, не само локалним већ далеко глобалним субјектима надлежним за ово друштвено питање.

Појмовно одређење насиља

Насиље се погрешно тумачи као примена силе јачег над слабијим. Насилне методе могу користити и слабији против јачих, па је то више питање избора средстава у решавању конфликта. „Насиље није ни проста употреба силе, већ је њен рад облик људске делатности у којој се директно или индиректно користи сила.“¹⁷⁵

Насиље је делатност којом се неки чин, активност, процес или радња отпочињу, врше или заустављају, односно одржавају или разарају насупрот вољи остварења интереса и задовољења потреба објекта насиља уколико је свестан, односно насупрот његовој унутрашњој структури. Карактер насиља као људске и друштвене делатности увек зависи од његове функције у сфери друштвених односа које и сама изражава, а функција насиља зависи од врсте друштвене структуре у којој се врши, као и од врсте сукоба интереса у коме оно посредује.

Свако социјално насиље као практична делатност представља и тип комуникативног понашања. Иако није најексплицитнији, сила је најопштији медиј комуникације, јер силу у функцији поруке, или силу по себи, разумеју сви: деца, стари, странци, животиње... Да би се могло говорити о насиљу као виду комуникације у случају комуницирања путем претње или употребе силе, мора бити задовољен услов постојања стварне угрожености објекта насиља, релевантан обиму и интензитету насиља којим се субјект насиља њему обраћа као аутор својеврсне поруке. Социјално насиље одређујемо као облик интеракције, и насиље немамо без субјекта и објекта. И субјект и објект социјалног насиља као употребе и рада силе је човек. Вршење социјалног насиља је увек проузроковано постојањем различитих интереса између субјекта и објекта насиља.¹⁷⁶

Појмовно одређење насиља у породици и његови облици

Иако насиље у породици представља добро познат феномен, појмовно одређење ове појаве је прилично сложен задатак. Тако прегледом релевантне литературе може се опазити да различити социолошки, криминолошки или правно орјентисани аутори употребљавају читав низ термина којима означавају дату појаву или неки њен сегмент. Ова конфузија термина посебно је приметна у енглеском говорном подручју, те у покушајима да се нека од ових решења примене у домаћој или регионалној литератури. Репрезентативан пример који сведочи о проблематици преузимања иностраних појмовних решења свакако представља и модул Савета Европе о породичном насиљу који је имплементиран у БиХ 2006. године, а у коме се као синоним породичном насиљу наводи термин “домаће насиље”.

Пратећи наводе МекКјуа у америчкој криминолошкој литератури могу се разликовати термини попут „*spouse abuse*”, „*domestic abuse*”, „*domestic assault*”, „*battering*”, „*partner abuse*”, „*martial strife*”, „*martial dispute*”, „*wife beating*”, „*martial discord*”, „*woman abuse*”, „*dysfunkcional*”

¹⁷⁵ Симеуновић, Д: *Увод у теорију политике*, Институт за политичке студије, Београд, 2009, стр. 151.

¹⁷⁶ Исто, стр. 152.

relationship”, „*intimate fighting*”, „*mate bating*” и други, а који се помињу у контексту феномена породичног насиља.¹⁷⁷ Ипак, анализом датих решења занимљиво је да се предметна појава углавном ограничава на насиље над женама, односно партнерско насиље у браку. У том смислу значајан сегмент насиља над децом, старима, као и партнерског насиља ван брачне зајединце, које јасно припада породичном насиљу, датим појмовима углавном није обухваћен.

У ранијим криминолошким и социолошким радовима који су се бавили овом проблематиком неретко се може приметити да се насиље у породици посебно и не дефинише. У том смислу ова појава се представљала у контексту опште важећих знања која се тичу насиља уз наглашавање оквира у коме се оно испољава, специфичног односа учиниоца и жртве, те високе тамне бројке. Премда се у литератури свакако могу наћи и обухватније дефиниције, значај датог решења огледа се у представљању насиља у породици као континуираног обрасца понашања, а не изолованог екцеса унутар породичних збивања. Трајност насилничког односа зостављача и негативан положаја жртве, јасно представљају неизоставне елементе дате појаве.¹⁷⁸

Осврнувши се на раније наводе, значајан број дефиниција породичног насиља изједначава дату појаву са насиљем над женама. У том смислу у литератури се у овом контексту често наводе и дефиниције садржане у различитим међународноправним актима, попут Препорука Рец бр.5 Савета министара замаља чланица о заштити жена од насиља из 2002. године. Тако Савет министара указујући да је насиље над женама резултат неравнотеже моћи између мушкараца и жена истиче да ово за последицу има озбиљну дискриминацију женског пола, како унутар друштва, тако и унутар породице. У истом контексту у датом документу наводи се да се под термином „насиље над женама” означава свако дело насиља које се темељи на полу, а које наноси или може проузроковати физичку, менталну, сексуалну патњу, као претње таквим делом, присилу или произвољно лишење слободе у јавној или приватној сфери живота. Додатно под овим се подразумева насиље које се догађа унутар породице или стамбеног простора, што укључује и физичку и менталну агресију, емоционално и психичко злостављање, силовање и сексуално злостављање, инцест, силовање међу супружницима, сталним или повременим партнерима или укућанима, злочине почињене у име части, генитално и сексуално сакаћење женских органа, као и остале облике традиционалних пракси које су штетне по жене, као што су присилни бракови.¹⁷⁹

Важан допринос овој тематици даје и Конвенција Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици донета у Истамбулу 2011. године. Тако се у Конвенцији истиче препознавање насиља над женама као манифестације историјски неједнаких односа моћи између жена и мушкараца, који су довели до доминације и дискриминације над женама од стране мушкараца, као и до спречавања напредовања жена у пуној мери. У истом контексту у сегменту који се тиче дефиниција наводи се да насиље у породици означава свако дело физичког, сексуалног, психолошког односно економског насиља до којег дође у породици или домаћинству односно између бивших односно садашњих супружника односно партнера, независно од тога да ли учинилац дели или је делио домаћинство са жртвом.

Драшкић истиче да се породично насиље може дефинисати као понашање које се испољава кроз континуирану употребу силе, претње или злоупотребе поверења у односима између чланова породице.¹⁸⁰ Ипак, неки аутори наглашавају да је у литератури приметна тенденција проширивања оквира односа који се сматрају породичним, те се под овом појавом неретко обавља и насиље у везама, па чак и насиље на првом састанку (*dating violence*), које свакако не припада традиционалном поимању породице.

¹⁷⁷ McCue, M, L: *Domestic violence: A reference handbook*, ABC-CLIO, Санта Барбара, 2008, стр. 56.

¹⁷⁸ Мршевић, З. Ж: *Инцист између мита и стварности - криминолошка студија о сексуалном злостављању деце*, Институт за криминолошка и социолошка истраживања/ИКСИ, Београд, 1997, стр. 47.

¹⁷⁹ Милошевић, Н: *Насиље у породици*, у: Панов С, Јањић-Комар, М, Шкулић, М, (ур.) *Насиље у породици*, зборник са научног скупа, Правни факултет, Београд, 2012, стр. 223.

¹⁸⁰ Драшкић, М: *Насиље у породици - прва пресуда Врховног суда Србије*, Анали Правног факултета у Београду, 56(2), Београд, 2008, стр. 347.

Посматрано у упоредноправним оквирима, занимљив пример у контексту проширивања протективног оквира представља и случај из 2011. године када је Врховни суд Порторика пресудио да национални Закон 54 о насиљу у породици не штити жртве насиља у прељубничким везама. И мада дато решење не искључује заштиту жена од насиља супруга, већ само насиље извршено од стране партнера у прељуби, бројни феминистички аутори и активисти оценили су дату одлуку као скандалозну сматрајући да Закон о насиљу у породици мора прохибитовати свако насиље међу партнерима.¹⁸¹

У домаћој литератури једну од најобухватнијих криминолошких дефиниција дају ауторке Константиновић-Вилић & Николић-Ристановић према којима насиље у породици представља континуирану примену физичке и психичке силе према члановима породице уз угрожавање и повређивање домена сигурности и односа поверења и испољавање контроле и моћи над члановима породице, без обзира да ли је у важећем законодавству предвиђено као кривично дело и да ли је извршилац насиља пријављен органима гоњења.¹⁸²

Направивши малу дигресију, насиље у породици јасно обухвата и насиље над старим особама и децом. У том контексту, ваља напоменути да Светска здравствена организација насиље над старим особама дефинише као појединачан или понављајући чин или недостатак одговарајућег поступања, које се догађа у било којем односу очекивања и поверења, а које узрокује штету, бол или неприлику старијој особи. Слично одређење даје и Русац¹⁸³ уз наглашавање разлике у случајевима када је починилац насиља над старијом особом истовремено и неговатељ. Напоследку, према Истмену¹⁸⁴ насиље над старијим особама подразумева телесно, психичко или емоционално злостављање и насиље односно кршење темељних људских грађанских права од стране особе и/или особа које имају моћ над зависном особом.

Премда наведене дефиниције обухватају и сегмент ванпородичног насиља, познавање феноменологије насиља над децом недвосмислено упућује да се занемаривање и злостављање најмлађих најчешће одвија у кругу уже или шире породице, од стране познатих особа. У том контексту ваља напоменути и одредбе Конвенције УН о правима детета, која у члану 2. став 2. наводи да ће стране уговорнице предузети све одговарајуће мере како би се обезбедила заштита детета од свих облика дискриминације или кажњавања заснованог на статусу, активностима, израженом мишљењу или уверењу дететових родитеља, законских старатеља или чланова породице.

Према наводима Михаић Б. у литератури данас постоји читав низ различитих термина који се користе у контексту насиља над децом у породици. Занемаривање деце, злостављање, запостављање, агресивно понашање према деци, васпитно запуштање деце, злочини над децом, сексуална злоупотреба деце, напуштање деце, представљају само неке од примера.¹⁸⁵

Поштујући наведено, феноменолошка хетерогеност дате појаве условила је и различита решења у овом контексту. Отуда не чуди да различити извори дају и различите дефиниције дате појаве. Тако, пратећи рад претходно поменути ауторке неке од дефиниција које можемо поменути насиље над децом означавају као намерно и неоправдано наношење бола и патње деци;

¹⁸¹ Rivera, J: *Puerto Rico's domestic violence prevention and intervention law and the United States Violence Against Women Act of 1994: the limitations of legislative responses*, Colum. J. Gender & L., 5, 78, 1995, p. 102.

¹⁸² Константиновић-Вилић, С, Николић-Ристановић, В, Костић, М: *Криминологија*, Центар за публикације Правног факултета, Ниш, 2009, стр. 62.

¹⁸³ Русац, С: *Починитељи насиља над старијим особама у обитељи*, Социјална психијатрија, 37, Загреб, 2009, стр. 131.

¹⁸⁴ Giurani, F, & Hasan, M: *Abuse in elderly people: the Granny Battering revisited*, Archives of Gerontology and Geriatrics, 31, Movisie, 2000, p. 218.

¹⁸⁵ Михаић, Б, Д: *Породично насиље над децом*, Темида, 5(3), 2002, стр. 55.

употребу претераног физичког насиља; неправичну сексуалну злоупотребу; пропуштање пружања одговарајућег смештаја, исхране, здравствене заштите или емоционалне подршке; инцест; друге случајеве сексуалног узнемиравања и силовање; производњу дечје порнографије. Поред физичког и сексуалног злостављања деце, све чешћа тема у контексту породичног насиља представља психолошко насиље над најмлађима. У том смислу, аутори попут Гарбарина и сарадника¹⁸⁶ истичу да се под психолошким злостављањем подразумева усмерени напад од стране одраслог на дечји развој селфа и социјалне компетенције, склоп психолошки деструктивног понашања. Аутори попут Лакића тако разликују осам типова злостављачких понашања родитеља, обухватајући одбацивање, деградацију, терорисање, изолацију, кварење, експлоатацију, ускраћивање есенцијалне стимулације или емоционалне размене или расположивости, као и непоуздано и неконзистентно родитељство. Покушаји решавања појмовне проблематике насиља у породици обухваћени су и кривичноматеријалним одредбама националног законодавства, као и одредбама Породичног закона.¹⁸⁷

Међународноправни документи и насиље у породици

Развој ефективног нормативног оквира сузбијања и спречавања насиља у породици неодвојив је од правних и политичких напора остварених током деценија на међународној равни. Тако Жарковић и сарадници истичу различите међународне инструменте који представљају недвосмислени одраз тежњи савременог друштва у контексту подстицања равноправности, заштите и унапређења живота појединца, заједница и друштвених група. И мада друштво двадесетпрвог века карактерише висок ниво техничког и технолошког развоја, укореењеност друштвених стереотипа, дискриминације и одржавања родне неравнотеже представљају константе које захтевају недвосмислен друштвени одговор. Борба за права жена и заштита чланова породице, свакако се представљају као императив у овом смислу.¹⁸⁸

Позивајући се на наводе Лакићевић и Гавранског, већина међународноправних докумената не бави се експлицитно насиљем у породици. Заправо овај појам се помиње само у наслову Конвенције Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици, док практично сви остали међународни документи своју пажњу посвећују одређеним појавним облицима који се само могу субкатегорисати под дату појаву. Јовановић износи слично запажање и у контексту насиља над децом у породици, које се не посматра изоловано у датом оквиру, већ значајно шире у контексту заштите дечјих права.

Елаборирајући механизме међународноправне заштите Николић-Ристановић и Докмановић¹⁸⁹ истичу да међународна заједница нема централни законодавни орган, те се суштина међународног права базира на преузимању одговорности држава да ће извршити конкретне обавезе. Тако ће, према датим ауторкама, начело *pacta sunt servanda* као основно начело уговорног права представљати основ ратификованих међународних уговора, који налаже да потписнице *bona fides*, без одлагања и уз дужну прижељност испуне на шта су се обавезале. У том смислу од држава се очекује да одмах почну са применом уговором постављених стандарда и норми, где се различити изговори, попут лоше економске ситуације, не могу сматрати ваљаним.

Коначно премда се у правној литератури отварају различите дискусије о томе да ли државе потписивањем неке конвенције обавезане да постигну одговарајуће резултате или само да искажу намеру, која коначно не мора носити конкретно оваплоћење, Николић-Ристановић и

¹⁸⁶ Garbarino, J, Guttman, E, & Seeley, J, W: *The psychologically battered child*, Jossey-Bass, San Francisco, 1986. p. 68.

¹⁸⁷ Почуча, М: *Породично право*, Правни факултет за привреду и правосуђе, Нови Сад, 2010, стр. 46.

¹⁸⁸ Јовановић, С, С, Лукић, М, В: *Насиље у породици као облик кршења људских права у међународном праву*. Социјална мисао, 6(3-4), Београд, 1999, стр. 28.

¹⁸⁹ Николић-Ристановић, В, Ж, Докмановић, М: *International standards and domestic violence*, Темида, 8(2), 2005, стр. 16.

Докмановић истичу да се ови појмови не могу разликовати јер се у погледу заштите људских права мери пре свега ниво оствареног, а не намераваног.

Позивајући се на исти извор, за разумевање датог правног оквира нужно је имати на уму да поред обавезујућих међународноправних докумената попут конвенција, уговора и споразума, државе формулишу и необавезујуће инструменте, а чија се важност базира на подстицању моралне и политичке одговорности држава да поштују постављене стандарде. Дати оквир међународних доприноса Николић-Ристановић и Докмановић називају „меким правом”, а као најутицајнији документ у овом контексту истичу Универзалну декларацију о људским правима. Развој међународног права у контексту насиља у породици везује се пре свега за рад УН, а најзначајнији доприноси остварени су на Светској конференцији о женама у Мексику 1975. године, Копенхагену 1980. године, Најробију 1985. године, Пекингу 1995, Бечкој конференцији о људским правима 1993. године, те Светској конференцији о расизму, расној дискриминацији ксенофобији и односним нетолеранцијама 2001. године одржане у Дурбану.¹⁹⁰ Поред доприноса УН значајну улогу у развоју међународног права оствариле су и регионалне организације попут Савета Европе и Европске уније.

Универзална декларација Уједињених нација о људским правима

Универзална декларација Уједињених нација о људским правима усвојена је од стране Генералне скупштине УН 1948. године у Француској и представља базични и можда најважнији међународни документ из ове области, те основ бројних других докумената који се тичу посебних области права човека. Историјски посматрано дати документ формиран је по узору на Француску декларацију о правима човека и грађанина из 1789. године и Повељу права САД из 1791. Године.¹⁹¹

Сама Декларација састоји се од Преамбуле и тридесет чланова у којима су садржане најважније одредбе о загарантованим људским правима. Премда је дати оквир настао под утицајем ужаса Другог светског рата, ваља напоменути да важан део Преамбуле представља проглашење вере у основна људска права, достојанство и вредност човекове личности и равноправности мушкараца и жена.

Чланом 1. Декларације истиче се да се сва људска бића рађају слободна и једнака у достојанству и правима. У том смислу констатује се да свако има право на живот, слободу, безбедност личности, те да се нико не сме држати у ропству и потчињености (члан 3 и 4). Додатно, чланом 5 истог извора наводи се да нико не сме бити повргнут мучењу или свирепом, нечовечном или понижавајућем поступању или кажњавању.

Правна једнакост и забрана дискриминације садржана је у одредбама члана 6 и 7. Тако се у члану 6 наводи да свако има право да буде признат као правни субјект, док се чланом 7 експлицира да су сви једнаки пред законом и да без икакве разлике имају право на подједнаку заштиту закона. Додатно, истим чланом, осим заштите од дискриминације посебно се истиче заштита од понашања којима се дискриминација подстиче.

Посебно важан сегмент у контексту теме овог рада представља члан 16 Декларације којим се истиче да пунолетни мушкарци и жене, без икаквих ограничења у погледу расе, држављанства или вере, имају право да склопе брак и да заснују породицу. У истом контексту наглашава се да су супружници равноправни приликом склапања брака, за време његовог трајања и приликом његовог развода. Одредбама истог члана прецизира се да се брак може склопити само уз потпун и слободан пристанак лица која у брак ступају, а породица се препознаје као природна и

¹⁹⁰ Дамиан-Лакићевић, А: *Међународни проблеми*, Трећа светска конференција о борби против расизма, 2002, стр. 140.

¹⁹¹ Димитријевић, В. Б: *Универзална декларација о људским правима после 40 година*, Архив за правне и друштвене науке, Београд, 1988, стр. 610-612.

основна јединица друштва, која као таква налази посебно право на заштиту друштва и државе. Исту трајекторију посебне заштите чланова породице истиче и члан 25. у оквиру кога се наводи да право на нарочито старање и помоћ имају мајке и деца као и то да сва деца, рођена у браку или изван њега уживају једнаку социјалну заштиту.

Премда дати документ дефинише општа права човека, без посебног ограничавања на питања родне равноправности и насиља у породици, свакако за дату тему важним се истичу и чланови Декларације (члан 17, 18, 19, 22, 23, 24 и 26) којима се гарантује недискриминативно право на имовину, слободу мисли, савести и вере, слободу мишљења и изражавања, право на рад, слободан избор запослења, једнаку плату за једнаки рад, право на школовање те право да остварују друштвена и културна права неопходна за достојанство и слободан развој личности. Пратећи наводе Живковића и сарадника Универзална декларација о људским правима скицирала је даљи развој међународног права људских права. Тако су бројна документа попут Међународног пакта о грађанским и политичким правима из 1966. године и Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима усвојила начела Декларације уз даље експлицирање обавезе заштите чланова породице. Пример у овом контексту представља члан 23 Међународног пакта према коме је породица природна и основна јединица друштва и као таква има право да је друштво и држава штити. У истом контексту ставом 4. датог члана истиче се да ће државе чланице Пакта предузети све потребне кораке како би осигурале једнакост у правима и дужностима с обзиром на брак, у време трајања брака и приликом развода. Додатно, истим ставом, наглашава се да ће се у случају развода издати наредба за осигурање потребне заштите деце.

Исту трајекторију задржао је и Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима¹⁹² који у члану 2 обавезује чланице Пакта да гарантирају да ће сва права која су у овом документу садржана бити остваривана без икакве дискриминације засноване на раси, боји, полу, језику, политичком или каквом другом мишљењу, националном или социјалном пореклу, имовинском стању, рођењу или каквој другој околности, док се у члану 3 посебно истиче обавеза осигурања уживања једнаких економских, социјалних и културних права и мушкарцима и женама.

Сумирајући наведено, развој друштвене свести након Другог светског рата довео је до препознавања потребе обухватније заштите људских права. Очување породице као целовитог ентитета и жене и деце као посебно вулнерабилних сегмената исте свакако су нотирани као императив у овом смислу. Ипак, представљени документи чине само основ међународних напора у овом контексту, без посебног идентификовања специфичности проблема насиља у породици. Тек наредних година и деценија, међународне инстанце почињу да се конкретније баве овим проблемом уз дефинисање ужих међународних докумената у којима су садржане конкретне препоруке и обавезе држава потписница у сегменту сузбијања и спречавања ове врсте криминалитета.

Закључак

Развојем друштва и унапређењем стандарда међународноправне заштите насиље у породици препознато је као проблем са бројним негативним одразима. Уједињене Нације и Савет Европе отуда се постављају као кључне инстанце које су нотирале сложеност последица породичног насиља како у смислу здравствених, психолошких секвела по жртве, тако и социјалних и криминално етиолошких импликација трансгенерацијске трансмисије насиља. Препознајући наглашену родну дискриминацију, као и посебну вулнерабилност деце и старих, поменуте инстанце покренуле су различите иницијативе у погледу формирања и усвајања различитих конвенција, декларација и препорука, а као међународноправних докумената којима би се

¹⁹² Бачић, Ф: *Кривично право и Општа декларација о правима човека, Међународни пакт о грађанским и политичким правима, те међународни пакт о економско-социјалним и културним правима*. Архив за правне и друштвене науке, 4, 1968, стр. 517.

обезбедио неопходни, виши ниво заштите жртава. Управо у том смислу преглед и критичка анализа остварених доприноса у области међународног права поставља се као базична претпоставка потпунијег сагледавања савремених правних концепција заштите од насиља у породици. Конвенција УН о елиминисању свих облика дискриминације жена, Декларација УН о елиминисању насиља над женама, Конвенција УН о правима детета, Резолуција Комисије УН за људска права о елиминацији насиља према женама, Извештаји Специјалне извештачице УН за насиље над женама, Конвенција о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици, као и низ препорука Парламентарне скупштине Савета Европе, неки су од најважнијих доприноса у овом смеру. У складу са међународним стандардима, државе су одговорне за сузбијање, провођење истраге и кривично гоњење свих облика кршења људских права. Ова обавеза односи се и на насиље у породици, јер оно представља кршење темељних људских права. Насиље у породици такође садржи значајну компоненту родне дискриминације, те се зато, у великој мери преклапа са појавом насиља над женама.

ЛИТЕРАТУРА:

- Абидовић, А, Мусић, М, Бабић, Н: *Механизми и динамика породичног насиља*, Санамед, 8(2), 2013.
- Баљак, М, Еркић, Д: *Насиље у спорту*, XII Међународни научни скуп, Зборник радова, Том 2, Европски универзитет БД, Брчко, 2024.
- Бачић, Ф: *Кривично право и Општа декларација о правима човека, Међународни пакт о грађанским и политичким правима, те међународни пакт о економско-социјалним и културним правима*. Архив за правне и друштвене науке, 4, 1968.
- Дамиан-Лакићевић, А: *Међународни проблеми*, Трећа светска конференција о борби против расизма, 2002.
- Димитријевић, В. Б: *Универзална декларација о људским правима после 40 година*, Архив за правне и друштвене науке, Београд, 1988.
- Драшкић, М: *Насиље у породици - прва пресуда Врховног суда Србије*, Анали Правног факултета у Београду, 56(2), Београд, 2008.
- Garbarino, J, Guttman, E, & Seeley, J, W: *The psychologically battered child*, Jossey-Bass, San Francisco, 1986.
- Giurani, F, & Hasan, M: *Abuse in elderly people: the Granny Battering revisited*, Archives of Gerontology and Geriatrics, 31, Movisie, 2000.
- Јовановић, С, С, Лукић, М, В: *Насиље у породици као облик кршења људских права у међународном праву*. Социјална мисао, 6(3-4), Београд, 1999.
- Константиновић-Вилић, С, Николић-Ристановић, В, Костић, М: *Криминологија*, Центар за публикације Правног факултета, Ниш, 2009.
- Михић, Б, Д: *Породично насиље над децом*, Темида, 5(3), 2002.
- Милошевић, Н: *Насиље у породици*, у: Панов С, Јањић-Комар, М, Шкулић, М, (ур.) *Насиље у породици*, зборник са научног скупа, Правни факултет, Београд, 2012.
- Мршевић, З. Ж: *Инцест између мита и стварности - криминолошка студија о сексуалном злостављању деце*, Институт за криминолошка и социолошка истраживања/ИКСИ, Београд, 1997.
- McCue, M, L: *Domestic violence: A reference handbook*, ABC-CLIO, Санта Барбара, 2008.
- Николић-Ристановић, В, Ж, Докмановић, М: *International standards and domestic violence*, Темида, 8(2), 2005.
- Почуча, М: *Породично право*, Правни факултет за привреду и правосуђе, Нови Сад, 2010.
- Русац, С: *Починитељи насиља над старијим особама у обитељи*, Социјална психијатрија, 37, Загреб, 2009, стр. 131.
- Rivera, J: *Puerto Rico's domestic violence prevention and intervention law and the United States Violence Against Women Act of 1994: the limitations of legislative responses*, Colum. J. Gender & L., 5, 78, 1995.
- Симеуновић, Д: *Увод у теорију политике*, Институт за политичке студије, Београд, 2009.

FAMILY VIOLENCE

Abstract: *Domestic violence is a special form of violence that violates the rights to life, freedom, physical, psychological and sexual integrity, security and human dignity of a family member. It can happen to anyone, regardless of education, age, gender or any other characteristic. Domestic violence is not only a widespread social problem that harms individuals, families and society as a whole, it is also a criminal act. As such, it requires not only decisive social condemnation and prevention activities, but also unrelenting social disapproval and an equally strong response from the justice system. In accordance with the Convention on Suppressing and Combating Violence against Women and Domestic Violence recently adopted by the Council of Europe, domestic violence refers to "any act of physical, sexual, psychological or economic violence that occurs in the family or family community, or between former or current spouses or partners, regardless of whether the perpetrator shares or has shared the same residence as the victim."*

Keywords: *violence, family, violence against women, legislative response to violence, protection from domestic violence.*